

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Haridusteaduste instituut

Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Janelle Taales

**ÕPETAJAPOLNE TAGASISIDE LASTELE JA
LASTEVANEMATELE KOOLIEELSES LASTEASUTUSES**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: nooremlektor Pihel Hunt

Tartu 2022

KOKKUVÕTE

Õpetajapoolne tagasiside lastele ja lastevanematele koolieelses lasteasutuses

Tagasiside on üks põhilisemaid informatsiooni vahetamise viise koolieelses lasteasutuses, mille tulemusel tagatakse ühise eesmärgini jõudmine. Tagasisidet on uuritud välismaa lasteaedade näitel. Eestis on tagasisidestamist uuritud eelkõige üldharidus või kõrgkooli näidetel. Uuringud, mis põhinevad Eesti lasteaedade näitel, töö autorile teadaolevalt puuduvad. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaam tagasisidest ning õpetajate poolset tagasiside protsessi kirjeldused koolieelses lasteasutuses. Uuringus osales viis õpetajat, kes töötavad kolmes erinevas Eesti lasteaias. Andmeid koguti poolstruktureeritud individuaalintervjuudega ja analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil. Uurimustulemustest selgus, et koolieelse lasteasutuse õpetajad kirjeldavad tagasisidet kui hinnangut või analüüsi varem toimunud. Õpetajad lisavad, et koolieelses lasteasutuses eelistatakse nii lapsele kui lapsevanemale anda suulist ning sisult positiivset tagasiside, sest nende arvates viib positiivne tagasiside kiiremini soovitud tulemuseni.

Võtmesõnad: tagasiside; õpetaja; õpilane; lapsevanem; koolieelne lasteasutus; intervjuu; kvalitatiivne sisuanalüüs

ABSTRACT

Teacher feedback to child and parent in the pre-school

Feedback is one of the most basic ways of exchanging information in a preschool institution, resulting in the achievement of a common goal. Feedback has been studied on the example of foreign kindergartens, but in Estonian examples, feedback has been studied primarily on the examples of general education or higher education. Studies based on the example of kindergartens are not known to the author of the work. The aim of this bachelor's thesis is to understand the understanding of feedback by teachers in preschool and how teachers describe the feedback process in preschool. The study involved five teachers from three different Estonian cities. The data was collected through semi-structured individual interviews. The results of the study showed that teachers at preschool institutions describe feedback as an assessment or analysis of what happened before. Teachers add that in the preschool, it is

preferred to give both the child and the parent positive feedback, both verbal and content, because they believe that positive feedback leads to the desired result faster.

Keywords: feedback; teacher, student; parent; preschool institution; interview; qualitative content analysis

SISUKORD

SISUKORD	4
SISSEJUHATUS	5
I TEOREETILINE ÜLEVAADE	6
1.1. Tagasiside	6
1.2. Tagasiside koolieelse lasteasutuse kontekstis	8
II METOODIKA	10
2.1. Valim	10
2.2. Andmekogumine	10
2.3. Andmeanalüüs	11
III TULEMUSED	13
IV ARUTELU	19
TÄNUSÕNAD	24
AUTORLUSE KINNITUS	24
KASUTATUD KIRJANDUS	25
LISAD	28
Intervjuu küsimustik	28

SISSEJUHATUS

Sellest hetkest, kui me siia ilma sünnime, hakatakse mõjutama meie igapäeva tegevusi ja käitumist. Meile hakatakse andma tagasisidet tegevustele, mida oleme otsustanud teha. Esimesed soovitusel ja hinnangud annab meile perekond. Seejärel aga hetkest, mil laps läheb lasteaeda, hakkab seda tegema õpetaja. Tagasiside suunab õpilase tähelepanu ülesande soorituse sisulisele ja vormilisele õigsusele, õppimise protsessi mõjutavate valikute tegemisele, eneseregulatsiooni protsesside arendamisele, õpimotivatsioonile ja õppija/õpetaja isikule (Ojaperv, 2018).

Tagasiside on defineeritud lisaks ka informatsioonina, mida võib anda õpetaja, eakaaslane, pereliige või kogemus, mida oled ise kogunud (Hattie & Timperley, 2007). Tagasisidestamisel ei tohiks kunagi võrrelda enda või kellegi teise tööd. Selleks, et tagasiside oleks efektiivne, peab see vastama kolmele küsimusele- kuhu ma lähen, kuidas ma selleni jõuan ning mis järgmiseks (Hattie & Timperley, 2007). Esimese küsimuse ülesandeks on aidata paika panna minu eesmärgid. Teine küsimus näitab mulle, milliseid samme olen ma selleks teinud, et tahtud eesmärki saavutada. Kolmas ja viimane küsimus teadvustab, millised tegevused aitavad mul paremat tulemust saavutada.

Tagasiside andmiseks on võimalusi mitmeid. Kasutatakse motiveerivat, hindavat ja õpetavat tagasiside andmist (Lee, 2018). Lisaks saab jagada tagasiside tonaalsuselt kolme kategooriasse- positiivne, negatiivne ja neutraalne tagasiside (Bruno & Santos, 2010). Koolieelse lasteasutuse õpetajad on koolitatud andma ülesande järgset tagasiside kui ka isereguleeruvat tagasiside (Muñoz Arancibia & Santacruz Valenzuela, 2016). See tähendab seda, et tagasiside, mida laps saab innustab ka teda ennast jälgima, suunama, muutma soovitud õppimiskasvatuse suunas.

Eesti koolieelsete lasteasutuste näited tagasisidestamisest praktiliselt puuduvad. Töö autor leiab, et antud teemat tuleks uurida, et tulevastel ja praegustel õpetajatel oleks vajadusel võimalus otsida abi või informatsiooni Eesti lasteaedade näitel tagasisidestamise teemal. Riiklikust õppekavast leiab informatsiooni, kuidas laps vastavalt tagasisidele muudab oma käitumist ning korra aastas on õpetaja kohustatud lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks läbi viima arenguveestlust koos lapsevanemaga (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008). Rohkem informatsiooni on võimalik leida tagasiside andmise kohta üldharidus või kõrgkoolide näitel. Informatsiooni, mis on seotud lasteaia kontekstiga leiab välismaa koolieelsete lasteasutuste näitel.

I TEOREETILINE ÜLEVAADE

1.1. Tagasiside

Teaduskirjanduses leiab tagasiside mõistele erinevaid definitsioone. Näiteks Bodman (2007) toob välja, et kõige tavalisem definitsioon sõnale „tagasiside“ on informatsioon millegi kohta, mida me oleme teinud ja kui hästi me oleme seda teinud. Selle all mõeldakse seda, et tagasiside on kui vastus või reageerimine saadud tulemusele või tegevusele. Tagasisidet on käsitletud kui ka mõistet, mis on õpetaja, eakaaslase, raamatu, lapsevanema või iseenda reageering tehtule või tehtu mõistmisele (Hattie & Timperley, 2007). Lisaks eelnevatele definitsioonidele on tagasiside sõnastatud ka järgnevalt: Tagasiside kirjeldab õigeaegselt ja võimalikult täpselt õpilase tugevaid külgi ja vajakajäämisi ning sisaldab ettepanekuid edaspidisteks tegevusteks, mis toetavad õpilase arengut (Ojassalu, 2013). Tagasiside andmine peaks olema osa dialoogist, mille eesmärk on luua ühised õpisihid ja usalduslikud suhted õpilaste ja õpetajate vahel ning arengut toetav õhkkond (Harro-Loit *et al.*, 2013). Uuemates allikates leiab, et õppejõudude hinnangul saab tagasiside tõhusamaks muuta läbi tagasisideprotsessi disaini: tagasiside viisid, tagasiside aeg ning erinevate ülesannetega (Hunt & Karm, 2022). Üliõpilaste arvates aga seisneb tagasiside tõhusus sisukates kommentaarides, mida saab rakendada, oleks piisavalt detailsed ja seotud nende enda tööga (Hunt & Karm, 2022).

Regulaarne tagasiside on vajalik nii õpetajatele kui ka õpilastele, sest see annab infot õpilase arengu ja eesmärkide poole liikumise tempo ja tulemuslikkuse kohta (Hea kooli käsiraamat, 2016). Tagasiside informeerib õpetajat õpilase edukusest ja tema puudujääkidest läbi õpilase pilgu. Selleks, et õpilaste tulemus oleks edukas ja edasine areng tagatud ei saa tagasiside peegeldada ainult õpetaja silme läbi (Mida on kasulik..., 2014). Seatud tagasiside eesmärgi saavutamiseks, peab tagasiside sisaldama täpset teavet ülesande või õppimise protsessi kohta, mis täidab tühimiku arusaadava ja arusaamatu vahel (Sadler, 1989). Lisaks peaks tagasiside protsessi käsitlema, kui õpilase kaasamist, kes kasutab oma töö kohta saadud teavet töö täiustamise eesmärgil. Õpilase rolli rõhutamine tagasiside protsessides tagab õpetajale teadmise ja toob esile vajaduse, et õpilased otsiksid ja mõtleksid saadud tagasiside kommentaaridele aktiivselt kaasa (Winstone & Carless, 2020).

Tagasiside andmise võib jaotada kolme kategooriasse: esimeseks on motiveeriv pöördumine, teiseks hinnanguline tagasiside ja kolmandaks õppimise tagasiside (Berry, 2008). Informatsioon, mida tagasiside sisaldab võib olla punktide, hinnete, kommentaaride, näidete, vastuste ja soovitude loeteluna (Berry, 2008). Õpetajapoolne motiveeriv tagasiside stimuleerib õpilase õppimist, hinnangulise pöördumise eesmärgiks on aga hinnata ja uurida ning õppimise tagasiside ülesandeks on soovitada meetodeid, mis parandaksid õppimise tulemust (Lee, 2008). Tagasisidel on erinevad vormid: suuline, kirjalik, mitteametlik, ametlik, kirjeldav, hinnanguline, eakaaslaste ja enesekontrollitud tagasiside (Teacher quality..., 2021).

Suulist tagasiside antakse tavaliselt tunni läbiviimisel ning vahel alahinnatakse selle tähendust, sest see ei ole ametlik aga samas võib see olla väga efektiivne ja jõuline (Teacher quality..., 2021). Aavik (2020) on oma bakalaureusetöös uurinud, mis on õpetaja sõnul sõnalise tagasiside eesmärk. Uuringust, mis viidi läbi tegevõpetajaga selgus, et suulisel tagasisidel on kolm eesmärki - õpilaste aitamine, õpilaste motivatsiooni säilitamine ja viimaseks ülevaate pakkumine nii lapsevanematele kui ka õpetajale endale (Aavik, 2020). Võrreldes suulist ja kirjalikku tagasiside on uuringud näidanud, et suulisel tagasisidel on oluliselt suurem mõju kui kirjalikul tagasisidel (Agricola *et al.*, 2020). Kirjalik tagasiside antakse õpilasele tavaliselt peale ülesande sooritamist ja selleks, et tagasiside oleks efektiivne, peaks see sisaldama informatsiooni, mida õpilane teeb hästi ja mis vajaks veel õppimist (Teacher quality..., 2021). Mida vanemas kooliastmes õpilased on, seda rohkem hakkavad nad saama kirjalikku tagasiside, mida antakse numbrilise ülesande tulemusega ja õpilased on pettunud, sest nad ei saa õpetaja kirjutatud tagasisidest aru, see on liiga napisõnaline või pole sellest vigade parandamisel abi (Agricola *et al.*, 2020).

Tagasiside on üks tõhusamaid mõjusid õppimisel ja tulemuse saavutamisel, kuid see võib olla nii positiivne kui ka negatiivne (Hattie & Timperley, 2007). Positiivne tagasiside võib ühest küljest tahet õppida ja enesehinnangut tõsta, kuid teisalt võib see tähelepanu vajalikult eemale suunata (Hattie & Yates, 2014). Positiivse tagasiside peamiseks eesmärgiks on soovitud käitumise märkamine ja esile tõstmine, mille käigus eeldatakse, et laps parandab enda käitumist soovitud suunas ning negatiivse tagasiside tulemuseks on vähendada ebasoovitud käitumist ja selgitada selle mitesobivust lapsele (Möldre, 2012). Lee (2018) toob uuringus välja, et õpetajad ei tohiks lapsi ainult tunnustada vaid peaksid ka andma asjakohast kriitikat. Esiteks, miks õpetajad ei kritiseeri lapsi on see, et nad ei taha laste tundeid riivata, sest negatiivne kriitika võib laste kindlustunde ja huvi õppimise vastu kaotada. Teiseks kardavad õpetajad, et nad ei oska õpilastele negatiivset tagasiside anda (Lee, 2018). Tagasiside tuleb hoolikalt kavandada, seega hoolival moel on võimalik edastada ka

kriitilisi märkusi, tähtis on, et nendega kaasneks ka lahendusi pakkuvad soovitused (Henderson et al., 2019). Hunt ja Karm (2022) on oma uuringus välja toonud, et kuigi üliõpilased ootavad tagasisidet, siis ka kardetakse seda ning oli ka neid üliõpilasi, kes on läbi tagasisidestamise haiget saanud, sest tagasiside ja nende arvamus ei ühti. Sellist olukorda võib juhtuda ka koolieelses lasteasutuses.

Tagasiside andmisel on ka väga suur roll õpetajal. Selleks, et õpilane saaks tagasisidest maksimaalselt kasu, on oluline õpetaja tagasiside kirjaoskus. Lisaks kirjaoskusele tuleks tähelepanu pöörata tagasisidestamise kavandamisele. Erinevatest allikatest pärit ning erinevas vormis saadud informatsioon, aitab näha tagasiside saajal märkamata jäänud õpikohti. Tagasiside võib vormilt olla näiteks suuline ja kirjalik. (Carless & Boud, 2018).

1.2. Tagasiside koolieelse lasteasutuse kontekstis

Eelnevast peatükist selgus, et tagasisidel on oluline koht õpilase arengu toetamisel. See toetamine peab algama juba siis, kui laps käib lasteaias. Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast (2008) leiab ainult mõned näited tagasiside kohta. Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) §15 lõige 3, mis ütleb, 6-7 aastane laps oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele. Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) §24 lõige 6-1 ütleb, et vähemalt üks kord õppeaastas viib pedagoog lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks lapsevanemaga läbi arenguvestluse, mis annab tagasisidet lapse arengu ja õppimise tulemustest. Rohkem informatsiooni tagasiside kohta Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast ei leia.

Eestis on tagasisidet uuritud eelkõige üldhariduskooli (Aaviku, 2020) või kõrgkooli (Kutti, 2020) kontekstis, siis autorile teadaolevalt on uuringud tagasiside kohta lasteaias Eestis kasinad. Informatsiooni leiab aga välismaa lasteaeade näitel. Lee (2018) toob välja, et koolieelses lasteasutuses peaks õpetaja tagasiside õpilastele olema sisult positiivne ning see peaks neid julgustama, motiveerima ja tunnustama (Lee, 2018). Samas lisab ta, et õpetajad peaksid lisaks tunnustusele andma ka asjakohast kriitikat. Sandstorm (2012) toob oma uuringus välja selle, et õpetajate puudus on väga suur probleem, sest õpetajad, kes on üksi suure rühma lastega, ei suuda anda tagasiside igale lapsele samaväärselt, kui seda suudab teha õpetaja, kellel on väiksem rühm. Väiksema rühmaga õpetajad saavad pühendada rohkem aega individuaalsele tagasisidele ja vestlusele samas kui suurema rühma õpetaja ei pruugi leida aega kõikidele lastele ning selle tulemusel kannatab õpilaste keeleline ja sõnavaraline areng (Sandstorm, 2012). Curry (2020) toob oma uuringus välja selle, et seni tehtud enamus tagasisidet käsitlevaid uuringuid on sihipärase ja planeeritud tagasiside kohta aga väga

oluline on ka uurida spontaanset tagasiside, mida kasutab iga õpetaja õpetamise käigus igapäevaselt.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et õpetajapoolsetel tagasisidel on väga tähtis roll juba alates koolieelsest lasteasutusest. Tagasiside, mida laps õpetajalt saab aitab tal mõista oma vigu. Kindlasti peab õpetajapoolne tagasiside sisaldama põhjendusi ja abi, mis aitaks lapsel vigadest õppida. Lapse tagasiside õpetajale on sama oluline kui õpetaja tagasiside lapsele, sest läbi selle näeb õpetaja kuidas laps on arenenud ja milles vajab veel abi. Probleem, mis kerkis uurides tagasiside andmist on informatsiooni puudumine Eesti lasteaedade näitel ja üleüldine informatsiooni vähesus või puudumine teemal tagasiside koolieelses lasteasutuses.

Tuginedes informatsioonile, millised uuringud on tehtud välismaal koolieelsetes lasteasutuses arvan, et tagasiside andmist koolieelses lasteasutuses ei ole piisavalt põhjalikult uuritud Eesti kontekstis. Ojassalu (2013) on välja toonud selle, et tagasiside kirjeldab võimalikult täpselt ja õigeaegselt lapse tugevaid külgi ja puudusi, mis samas sisaldab ka õpetaja ja lapse vahelisi ettepanekuid edaspidisteks tegevusteks, et toetada lapse arengut. Põhjuseks, miks tagasiside andmine on nii oluline on see, et tagasisidel on üks suuremaid mõjusid suunata last õppimisele ja soovitud tulemuse saavutamisele (Hattie & Timperley, 2007).

Millest saame järeldada antud bakalaureusetöö probleemi: tagasisidestamist on uuritud küll välismaa näidetel, kuid uurimused, mis oleks Eesti lasteaedadel põhinevad töö autorile teadaolevalt puuduvad. Õpetajad annavad lastele ja lapsevanematele tagasiside igapäevaselt. Tulevase õpetajana leian, et äärmiselt oluline ning vajalik oleks koostada uurimus, mis toetab nii kogenumaid kui ka uusi õpetajaid nende ametis tagasisidestamise teemal. Võimalus saada mõnes olukorras tuge antud allikast.

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaamad tagasisidest ja õpetajate kirjeldused tagasiside protsessist koolieelses lasteasutuses.

Uurimisküsimused, millele töös vastuseid otsitakse:

1. Millised on koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaamad tagasisidest?
2. Kuidas kirjeldavad koolieelse lasteasutuse õpetajad tagasisideprotsessi?

II METOODIKA

2.1. Valim

Valimi moodustamiseks kasutati mugavusvalimit, kus peamiselt lähtutakse lihtsa kättesaadavuse, levitavuse või uuritavate koostöövalmiduse põhimõttest (Õunapuu, 2012). Osalenud õpetajad olid uurijale kõik tuttavad, peale ühe. Uurimuses osalesid kolme erineva lasteaia õpetajad. Ühest lasteaia intervjueriti kahte õpetajat, ülejäänud kolmest lasteaia osales uurimuses üks õpetaja. Kokku osales uurimuses viis koolieelse lasteasutuse õpetajat. Kriteeriumiteks valimi moodustamisel oli, et õpetaja oleks omandanud koolieelse lasteasutuse õpetaja eriala ning töötab hetkel tegevõpetajana. Kõige pikema tööstaažiga õpetaja on ametis olnud üle 20 aasta ja kõige lühema tööstaažiga õpetaja viis aastat. Kõigil osalenud õpetajatel oli olemas vähemalt üks kõrghariduse kraad. Uurimuses osalenud õpetajad olid kõik naised, vanuses 27-50 eluaastat.

2.2. Andmekogumine

Andmete kogumiseks valisin poolstruktureeritud individuaalintervjuu. Poolstruktureeritud intervjuu alateemad on küll teada aga küsimused pole eelnevalt sõnastatud või on küsimused eelnevalt formuleeritud, kuid uurija otsustada on mida antud hetkel otstarbeks küsida on (Virkus, 2016). Intervjuukava, mille koostas uurimusküsimustele põhinedes (Lisa 1) koosneb kahest teemaplokist, mida täiendavad alaküsimused. Küsimuste eesmärgiks oli esitada üldisemaid küsimusi, et intervjueritaval oleks võimalik lähtuda isiklikest kogemustest. Sissejuhatavad küsimused koostati selleks, et õpetajaga põgusalt tutvuda, saada teada töökogemus, kuidas õpetaja leidis tee koolieelse lasteasutuse kohale ja milline on õpetaja hariduskäik. Põhiküsimustega soovis töö autor teada saada millised on õpetajate arusaamad tagasisidest ning milline on tagasiside tähendus koolieelse lasteasutuse õpetaja jaoks. Lisaküsimusi kasutati selleks, et saada täpsemat informatsiooni või saaks õpetaja omal soovil antud teema kohta midagi lisada.

Intervjuukava usaldusvääruse tõstmiseks kontrollis küsimused eelnevalt üle juhenda ja seejärel sooritasin pilootintervjuu, mis osutus väga edukaks. Selgitasin uurimuses osalenud õpetajatele, et osalemine on vabatahtlik, vestluse anonüümsust ja kinnitasin, et antud intervjuud jäävad kasutamiseks ainult minule. Kolme õpetajaga olin varasemalt tutvav ning suhtlesin nendega otse näost näkku. Ülejäänud kahe õpetajaga võtsin ühendust e-maili teel. Leppisin õpetajatega kokku neile sobivad ajad ja viisin läbi intervjuud. Kahe õpetajaga

õnnestus kohtuda ning kolme õpetajaga kasutasin intervjuu sooritamiseks *Zoom* keskkonda. Intervjuud kestsid kõik alla ühe tunni. Kõige lühem intervjuu kestis 23 minutit ja kõige pikem 50 minutit.

2.3. Andmeanalüüs

Andmeid analüüsin kvalitatiivse sisuanalüüsiga. Valisin selle andmeanalüüsi, sest kvalitatiivne sisuanalüüs võimaldab keskenduda teksti peamistele ja tõenäolistematele vastuvõtu seisukohtade olulistele tähendustele. Lisaks võimaldab antud sisuanalüüs lugeda nii öelda ridade vahelt. See tähendab seda, et võimalik on kodeerida teksti autori vihjeid, kavatsusi ja eesmärke (Kalmus *et al.*, 2015). Transkribeerimist otsustasin teha käsitsi, kuulates helisalvestusi ja kirjutades saadud informatsioon Word faili. Esmalt transkribeeris töö autor ära kõik intervjuud ning seejärel püüti uurimisküsimustele leida tähenduslikke vastuseid tekstist (Kalmus *et al.*, 2015). Üksustele, mis leiti määrati koodid. Kood on silt või märksõna, millega tähistatakse tekstilõike. (Kalmus *et al.*, 2015).

Andmeid analüüsi QCMap abil, mis on kvalitatiivse sisuanalüüsi jaoks.

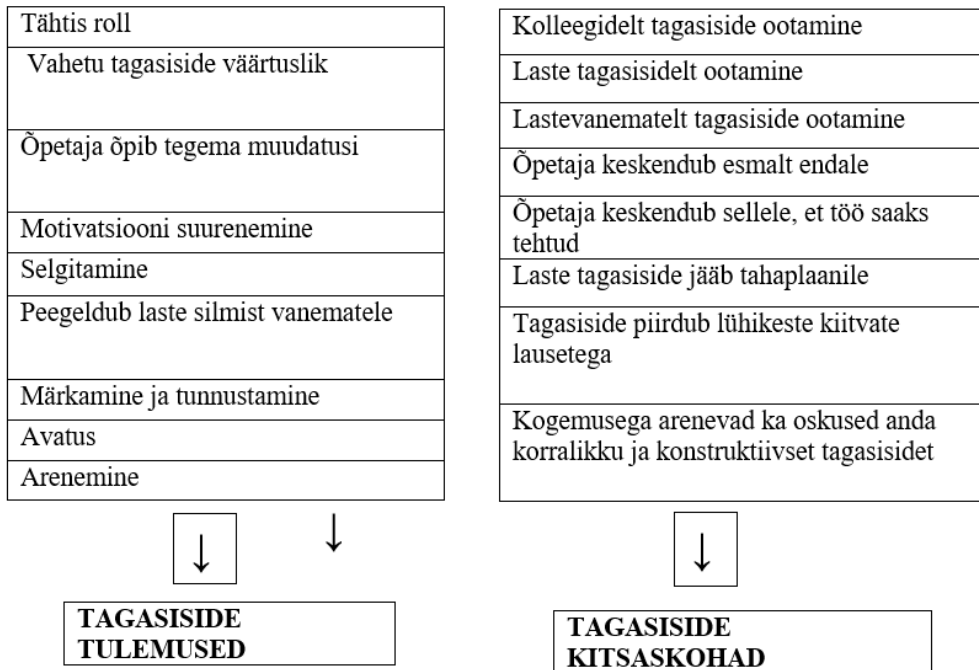
Kasutati induktiivset sisuanalüüsi, mille tulemusel saab uurija ise luua kategooriad. Induktiivsel sisuanalüüsil luuakse andmete põhjal kategooriad. Kvalitatiivse sisuanalüüsi teine etapp on koodide jagamine erinevatesse kategooriatesse (Kalmus *et al.*, 2015).

Kategooria on uurija analüütiline üksus, millesse koondatakse sarnased koodid (Kalmus *et al.*, 2015).

Töö tulemusel moodustus kaks peakategooriat. Esimese uurimisküsimuse „Millised on koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaamad tagasisidest?“ ja sellele vastas peakategooria „tagasiside mõistmine“. Teiseks uurimisküsimuseks oli „Kuidas kirjeldavad koolieelse lasteasutuse õpetajad tagasisideprotsessi?“ ning selle peakategooriaks oli „tagasiside protsessi kirjeldused“. Peakategooriatest moodustus kokku kuus alakategooriat. Esimese uurimisküsimuse lõikes tekkis kaks peakategooriat ja teise uurimisküsimuse lõikes neli peakategooriat. Tabelis 1 on välja toodud näide alakategooriatest ja peakategooriatest, mis koodide moodustamisel tekkisid.

Selleks, et andmeanalüüs oleks usaldusväärne kasutas töö autor kaaskodeerija abi. Kaakodeerija aitas autorit kolme intervjuuga. Esmalt kodeeris töö autor intervjuu ja seejärel kodeeris sama teksti kaaskodeerija. Hiljem vaatas töö autor üle mõlemad kodeeritud intervjuud ja lisas puuduvad ning vajalikud kaaskodeerija märgatud koodid. Kaaskodeerija aitas intervjuudest leida mitu alakategooriat, mida töö autor ei märganud ja hiljem suunas ka peakategooriate sõnastamisel.

Tabel 1. Ala- ja peakategooria moodustamine uurimisküsimuse „Kuidas kirjeldavad koolieelse lasteasutuse õpetajad tagasisideprotsessi?“ lõikes.

III TULEMUSED

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada saada õpetajate arusaamad tagasisidest.

Andmeanalüüsi tulemusel tekkis 2 kategooriat- tagasiside mõistmine ja tagasiside protsessi kirjeldused . Järgnevalt selgitatakse tekkinud kategooriaid.

Tagasiside eesmärk

Üldiselt on õpetajad väitnud, et tagasiside eesmärk on tagada tagasiside saajale teadmine kuidas läks, kas läks hästi, mis ei läinud hästi ja mida peaks või saaks muuta, kui selleks on vajadus. Informatsioon, mida iga laps ja lapsevanem päevas vähemalt korra vajab. Tagasiside annab võimaluse ennast parandada ja näitab, milles sa saad veel arendada enda oskusi. Kitsamas vaates on õpetajad tagasiside eesmärki sõnastanud kui positiivset ja edasiviivat selgitust, mis suurendaks tagasiside saajal motivatsiooni tegevust jätkata. Õpetajad on üksmeelel, et tagasiside lapsele peab toimuma koheselt, kui olukord on toimunud, sest hiljem ei pruugi laps seda lihtsalt mäletada. Lisaks ei tohi tagasiside jääda lapse jaoks ilma selgituseta. Samas, peab õpetaja andes lapsele tagasiside mõistma, et see oleks piisavalt konkreetne ja üheti mõistetav, sest laps võib seda tõlgendada teisiti, kui õpetaja seda öelnud on.

Õpetaja S: „*Tagasiside eesmärgiks on areng, teadlikkuse suurendamine, vigadest õppimine, toetus eesmärkide saavutamisel, innustav, hirme vähendav teadmatuse ees, tähelepanu juhtimine saavutustele ja oskustele- seda kõike kas siis tagasiside saajale või tagasisidestajale endale.*“

Tagasiside tonaalsus

Tonaalsuselt jagasid õpetajad tagasiside positiivseks ja negatiivseks tagasisideks. Uurimuses osalenud õpetajad selgitasid positiivset tagasisidet järgnevalt: positiivne tagasiside korral saab rohkem sõna tagasiside saaja, kus ta saab oma õnnestumisi ja vajadusel ka ebaõnnestumisi välja tuua. Peale seda, kui tagasiside saaja on oma arvamust avaldanud, saab sõna tagasisidestaja, kes teeb oma järeldused ja tähelepanekud, kui vaatleja. Positiivsel tagasisidel on üks kindel eesmärk- see on tagasiside, mis viib sind edasi. Positiivne tagasiside, mida vaatleja annab ei tohi kindlasti olla napolisõnaline. Tagasiside peab sisaldama ka põhjendust, mille eest saajat kiidetakse, mis on läinud hästi ning mis osas sa tubli olid, sest kui puudub põhjendus ei pruugi ka laps seda mõista, kui kiitust. Igapäevases tagasisidestamises peaks kindlasti olema rohkem positiivset, et nii lastes, lapsevanemates,

kolleegides ja juhtkonnas ei kaoks ära huvi tagasiside saamise vastu ja samas ka andmise vastu.

Õpetaja K: „*Positiivne tagasiside on see, kui õpetajana oskad sa ka negatiivset tagasiside positiivsel toonil edastada.*“

Õpetaja S: „*Positiivne tagasiside ei anna hinnanguid, kasutab neutraalset sõnavara, samas ei ole umbmäärane. Positiivne tagasiside paneb analüüsima, järeldusi tegema, innustab vajadusel käitumist muutma või jätkama samuti, toob esile olemasolevad oskused, teadmised ja täidab teadmiste puudujääke.*“

Kui positiivse tagasiside puhul sai tagasiside saaja end esmalt õpetajate arvates põhjendada siis negatiivse tagasiside puhul toob üks õpetajatest välja selle, et sellise tagasiside korral toob vaatleja koheselt välja tagasiside saajale tema nõrgad küljed ning ebaõnnestumised. Peamiselt keskendutakse negatiivsele ja positiivne tagasiside jääb märkamata. Tagasiside saaja tunneb end väärtusetuna ning tagasiside ei innusta ega toeta inimest. Lisaks toovad õpetajad veel ühiselt välja selle, et negatiivne tagasiside on siis, kui tagasiside jätab saajale ja ka andjale halva tunde ja ei vii arengulises mõttes kuhugile edasi. Negatiivse tagasiside puhul jääb pidevalt ka põhjendustest puudu. Öeldakse, et tegid küll valesti aga olukorda ei põhjendata, mis oli halvasti ja mida saaks muuta. Seda siis nii lapse, lapsevanema, kolleegi või juhtkonna puhul. Õpetaja S ütleb, et: „*Negatiivne tagasiside annab hinnanguid, võib olla solvav, umbmäärane, ei innusta muutma käitumist, võib pärssida olemasolevaid oskusi, tekitada konflikti. Negatiivne tagasiside annab küll edasi vajaliku info, aga sellele ei pruugi järgneda soovitud tulemust.*“

Õpetaja K: „*Negatiivne tagasiside on tagasiside, millel puudub lahendus aga minu, kui õpetaja kohustus on leida lahendus.*“

Peamiseks negatiivse ja positiivse tagasiside erinevuseks toovad õpetajad välja selle, et positiivne tagasiside on see, mida kõik inimesed ootavad ja vajavad. Tagasiside, mis tekitab hea enesetunde ja teadmise, et olen midagi hästi teinud ning nüüd ma saan enda asjadega edasi liikuda. Negatiivne tagasiside seevastu aga jätab saajasse ja ka andjasse halva enesetunde. See on tagasiside, mida üldiselt ei oodata. Samas, kui teame, et see on edasiviiv ehk konstruktiivne tagasiside siis saame seda võtta ka mingil määral positiivses võtmes. Mõlemat tagasiside peab toetama põhjendatud ja konkreetne selgitus, et tagasiside saaja seda ka mõistaks. Positiivse tagasiside andmine ilma põhjendusega on sama ohtlik, kui anda negatiivset tagasiside.

Õpetaja M: „*Positiivse tagasiside ilma selgituseta võib lapsele olla täpselt nagu negatiivne tagasiside. Oleneb, kuidas keegi midagi tõlgendab.*“

Esimese uurimusküsimuse kokkuvõtteks saab järeldada, et tagasisidel on väga oluline roll, mille eesmärgiks on tagasiside saajale anda informatsiooni ülesande sooritamise kohtamis läks hästi ja mida saaks teha veel paremini. Tonaalsuselt saab tagasiside jagada õpetajate selgituste kohaselt kaheks- negatiivne ja positiivne. Õpetajad tõdesid, et nemad kasutavad rohkem positiivset tagasiside, sest nende kogemuste ja arvamuste põhinedes viib positiivne tagasiside kiiremini soovitud tulemuseni. Negatiivse ja positiivse tagasiside erinevus õpetajate selgituste põhjal on see, et negatiivne tagasiside tekitab saajas halva enesetunde ja positiivne tagasiside hea enesetunde.

Õpetajate kirjeldused tagasiside protsessist

Teise uurimusküsimusega sooviti teada saada kuidas uuringus osalenud õpetajad tagasiside protsessi kirjeldavad. Andmeanalüüsi tulemusena tekkis neli kategooriat. Järgnevalt esitatakse tulemused tekkinud kategooriate kaupa.

Kellele on tagasiside suunatud

Uurides, et kellele annavad õpetajad enda töö raames tagasisidet, oli õpetajate vastus üksmeelne. Osalenud õpetajad tõdesid kõik, et enda töö raames antakse tagasiside peamiselt lastele, lastevanematele, kolleegidele, juhtkonnale ja reflekteerides ka iseendale.

Vahetu tagasiside, mis tuleb lastelt õpetajale on äärmiselt väärtuslik, sest läbi selle saab õpetaja teada, mis lastele meeldis ja järgmisel korral oskab teha muudatusi. Kolleegide ja juhtkonna tagasiside on oluline selleks, et õpetajal jätkuks motivatsiooni ja tahet edasi seda kõike teha. Seda muidugi olukorras, kui tagasiside on positiivne. Õpetaja roll tagasisidestamisel on rääkida ja selgitada palju nii lapsele, lapsevanemale kui kolleegidele. Lapsed ootavad vähemalt korra päevas seda hetke, et õpetaja neid märkaks ja tunnustaks. Positiivne ja tunnustav tagasiside peegeldub ka koduses keskkonnas laste silmadest vanematele, sest tihti juhtub nii, et koju jõudes on laps väsinud ja ei jõuagi vanemale rääkida, mis täna lasteaias juhtus. Selleks peab olema õpetaja avatud ja vestlema ka lapsevanematega piisavalt, et lapsevanem teaks, mida laps päeval teinud on ja kuidas tal läinud on.

Õpetaja S: „*Lasteaias on minu arvates kahte tüüpi tagasisidestamist: Esiteks ootavad lapsed päeva jooksul pidevalt oma tegevusele tagasisidet, selline tagasiside võiks last pidevalt arendada, anda lapsele uusi teadmisi, suunata last märkama teda ümbritsevat, analüüsima oma ja kaaslaste käitumist, aidata lapsel teha järeldusi. Teist tüüpi on tagasiside*

lapsevanemale. On lapsevanemaid, kes ootavad igal õhtul väikest tagasisidet, kuidas päev läks ja neid kes rahuldavad arenguvestlusega.“

Küsites õpetajatelt, et kuidas toimub tagasisidestamine lapsevanematele siis kogenumad õpetajad ütlesid kohe, et selles osa on toimunud väga suur ja positiivne muutus. Tagasisidestamine lastele toimub üldjoontes suuliselt siis lastevanemate osas on erinevaid võimalusi. Kõik õpetajad töid üksmeelselt välja küll selle, et eelistatakse anda suulist tagasisidet aga kuna õhtul on lapsevanemal kiire, on olemas ka teisi võimalusi näiteks internet (*Eliis ja Stuudium*), kus lapsevanem näeb päeva kirjeldust, mille õpetaja on kirjutanud ja vajadusel saab ka õpetaja lisada pilte ja individuaalseid tagasiside ühele lapsele, mida näeb ainult selle lapse vanem. Kasutatakse *Gmaili*, *Facebooki*, arenguvestlused lasteaias ja rühmas olevat telefoni.

Õpetaja H: *„Lapse arengu jälgimine on osa õpetaja igapäevatööst, meil on selleks ka arengulehed. Seal on välja toodud eeldatavad üldoskused, mis me perevestlustel ka läbi arutame. Oluline on lähtuda lapsest endast mitte võrrelda teistega.*“

Peamiselt toimub lastele tagasiside andmine väiksemate laste rühmas tegutsemisviiside, omavaheliste suhete, mängimise ja mänguuskuste kohta. Mida vanemad lapsed seda konkreetsemate asjade kohta tagasisidet antakse. Näiteks õppetöö, igapäeva olukordade, eesmärkide saavutamise, riietumine või käitumise kohta. Lisaks lisab *õpetaja H*, et tema pigem pöörab tagasisidestamisel tähelepanu positiivsele käitumisele või edusammudele ning fraasi „ära tee“ asemel kasutatakse „tee nii“ vormi.

Lapsevanem saab õpetajalt tagasisidet lapse päeva kohta, mis laps lasteaias tegi, mis läks hästi ja mis läks halvasti. Positiivse tagasiside edastamine lapsevanemale võib toimuda ka teiste juuresolekul, kui lapsevanem on sellega nõus. Negatiivse tagasiside puhul töid kõik õpetajad välja selle, et pigem vesteldakse privaatset õhtul või vajadusel lepitakse kokku ka aeg. Kindlasti ei tohi lapse tagasisidestamisel vanemale kasutada võrdlusi. Õpetaja tagasiside lapsevanemale peab olema konkreetne ning lapsevanemale ei tohi jätta muljet, et laps on paha vaid õpetaja tööks on pakkuda välja lahendusi, kuidas olukorda muuta. Lõplik lahendus tuleks suurema lapse puhul läbi arutada lapse, lapsevanema ja õpetaja juuresolekul.

Raskete vestluste puhul, ei tohi unustada, et igas lapses on midagi head. (Õpetaja S)

Tagasiside sagedus

Õpetaja K arvates laste puhul loeb tagasisidestamisel lapse vanus. Mida väiksem on laps, seda rohkem otsib ta tagasisidet õpetajalt. Väiksema lapse puhul tihtipeale ei ole pikka selgitust vaja, piisab vaid nimelise pöördumisega naeratusest hea käitumise puhul ja näpu

viibutamises halva käitumise puhul. Suuremad lapsed tulevad tagasisidet sageli ise küsima või suunavad õpetajat märkama, kuidas kaaslane käitus. Vestlustest õpetajatega tuli välja, et tagasisidestamine toimub igapäevaselt ja terve päeva vältel. Oluline on ainult see, et tagasisidestamine toimuks kohe, kui olukord on toimunud ning igal võimalusel on tagasisidel ka selgitus. *Õpetaja K* toob välja selle, et kuna rühmades on lapsi palju ja õpetajat on enamjaolt ainult üks siis igapäev ei pruugi kõik lapsed tagasisidet saada, sellisel juhul saab laps, selle järgmisel päeval.

Õpetaja M: „*Tagasiside saamine motiveerib lapsi, vahest mõni laps küsib ise, et kuidas mul see harjutus välja tuli.*“

Uurides, et millist tagasisidestamise vormi laste puhul õpetajad kasutavad siis selles osas tekkis erinevaid seisukohti. *Õpetaja K* ütles, et tema annab lastele ainult individuaalset tagasiside. Ei ole oluline, kas tegu on negatiivse või positiivse tagasisidega, kõik on individuaalselt. Põhjuseks see, et tagasiside, mida õpetaja lapsele annab on ainult tema ja lapse vaheline asi. Kui kõigi laste kuuldes tagasisidet anda ühele lapsele korraga, oleks see katastroof, sest lapsed hakkavad üksteist hindama. Sellele vastu aga ülejäänud neli õpetajat kasutavad nii individuaalset, kui ka kogu rühmale korraga tagasisidestamise võimalust. Leides, et tülide puhul tegeletakse nende lastega eraldi aga üldjuhul toimub nii individuaalse, kui ka kogu rühma tagasisidestamine nii, et kõik seda kuulevad. Muidugi leiavad õpetajad, et tagasiside, mida antakse kõigi kuuldes, peab olema selline, et kõik tunneksid end hästi.

Õpetaja H: „*Kiitvas vormis tagasisidet saab nii isiklikult kui kogu rühm. Oluline on, et kõik tunneksid end hästi. Iga laps väärrib päeva jooksul head sõna.*“

Tagasiside tulemused

Kõik osalenud õpetajad on nõustunud, et tagasisidel on koolieelses lasteasutuses väga tähtis roll. Vahetu tagasiside, mis tuleb lastelt õpetajale on äärmiselt väärtuslik, sest läbi selle saab õpetaja teada, mis lastele meeldis ja järgmisel korral oskab teha muudatusi. Kolleegide ja juhtkonna tagasiside on oluline selleks, et õpetajal jätkuks motivatsiooni ja tahet edasi seda kõike teha. Seda muidugi olukorras, kui tagasiside on positiivne. *Õpetaja* roll tagasisidestamisel on rääkida ja selgitada palju nii lapsele, lapsevanemale kui kolleegidele. Lapsed ootavad vähemalt korra päevas seda hetke, et õpetaja neid märkaks ja tunnustaks. Positiivne ja tunnustav tagasiside peegeldub ka koduses keskkonnas laste silmadest

vanematele, sest tihti juhtub nii, et koju jõudes on laps väsinud ja ei jõuagi vanemale rääkida, mis täna lasteaias toimus. Selleks peab olema õpetaja avatud ja vestlema ka lapsevanematega piisavalt, et lapsevanem teaks, mida laps päeval teinud on ja kuidas tal läinud on.

Õpetaja S: „*Lasteaias on minu arvates kahte tüüpi tagasisidestamist: Esiteks ootavad lapsed päeva jooksul pidevalt oma tegevusele tagasisidet, selline tagasiside võiks last pidevalt arendada, anda lapsele uusi teadmisi, suunata last märkama teda ümbritsevat, analüüsima oma ja kaaslaste käitumist, aidata lapsel teha järeldusi. Teist tüüpi on tagasiside lapsevanemale. On lapsevanemaid, kes ootavad igal õhtul väikest tagasisidet, kuidas päev läks ja neid kes rahuldavad arenguvestlusega.*“

Tagasiside kitsaskohad

Noorim õpetaja toob välja kitsaskohaks selle, et alustava õpetaja jaoks on kindlasti oluline see, et kolleegid, lapsed ja lapsevanemad teda, kui õpetajat hästi palju tagasisidestaks. Keskendudes peamiselt sellele, et töö saaks lihtsalt tehtud ja laste tagasisidestamine jääb esimestel aastatel tahaplaanile.

Õpetaja R: “*Alguses olen mina prioriteet ja laste tagasisidestamine piirdub sellega, et “Oi kui tubli”. / .../ Mida aga aeg edasi ja õpetajana oled saavutanud rohkem kindlust siis hakkad ka mõistma, et kuidas anda lastele korralikku ja konstruktiivset tagasiside. Tagasiside, mis aitaks neil edasi areneda.*“

Teise uurimusküsimuse kokkuvõtteks selgub, et peamiselt on õpetajate tagasiside suunatud lastele, lastevanematele, kolleegidele ja juhtkonnale. Vormilt eelistavad õpetajad suulist tagasiside kirjalikule tagasisidele, sest siis on võimalikud tekkivad ebakõlasid kohe vältida. Lastele tagasiside andmine toimub õpetajate sõnul ainult suuliselt. Rühma siseselt antakse tagasisidet üldjoontes nii individuaalselt kui ka kogu rühmale. Tagasiside antakse uuringu tulemusel lastele ja lastevanematele igapäevaselt või vastavalt vajadusele. Noorim õpetaja tõi välja selle, et alustava õpetaja jaoks on keeruline esimestel aastatel anda sisukat ja konstruktiivset tagasiside, sest algusel keskendub õpetaja ainult endale ja oma tööle.

IV ARUTELU

Antud bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaamad tagasisidest ja õpetajate kirjeldused tagasiside protsessist koolieelses lasteasutuses.

Tagasiside on defineeritud kui informatsiooni, mida võib anda õpetaja, eakaaslane, pereliige või iseenda kogemus (Hattie & Timperley, 2007). Õpetajad kirjeldasid tagasisidet, kui väga tähtsat ja olulist informatsiooni jagamise võimalust lasteaias. Õpetajad ütlesid, et tagasiside on kui hinnang või analüüs varem toimunud, tagasivaade tehtule või lihtsalt informatsiooni andmine. Lisaks mainisid õpetajad, et väga oluline on ka tagasiside, mida saavad nemad lastelt, lastevanematelt või kolleegidelt. Peamiselt on juttu alati lapse ja õpetaja vahelisest tagasisidest aga vesteldes õpetajatega ütlesid nemad, et äärmiselt oluline on ka õpetaja tagasiside lapsevanemale, sest lapsed veedavad lasteaias väga pikki päevi ja sageli koju jõudes on nad väsinud ja ei jõua lapsevanemale päevast rääkida. Õpetajate näited samastusid Hattie & Timperley (2007) välja toodud defineeringuga.

Tonaalsuselt saab tagasiside jagada kolme kategooriasse- positiivne, negatiivne ja neutraalne (Bruno & Santos, 2020). Kõik viis õpetajat väitsid, et tagasiside võib olla nii negatiivne, kui ka positiivne ja laps või lapsevanem mõistab seda, kui sellel on selge ja konkreetne põhjendus, mis selgitab olukorra kõigi osapoolte jaoks võimalikult lihtsalt ära, sest vastasel juhul võib lapse jaoks muutuda ka positiivne tagasiside negatiivseks. Õpetajad nentisid, et mõnes olukorras tuleb lisaks selgitustele leida koos lapse ja lapsevanemaga ka lahendus. Kõigi viie õpetaja sõnul toimub igapäevaselt positiivse kui ka negatiivse tagasiside andmine, kuid õpetajad proovivad pöörata ka negatiivse tagasiside mingil määral positiivsesse võtmesse, põhjendades seda sellega, et lapsele ei tohiks kunagi jääda muljet, et ta on paha. Lee (2018) on väitnud, et õpetajad kardavad lastele negatiivset tagasiside anda, kuna nad ei oska seda. Tuginedes töös kasutatud allikatele ja vestlustele õpetajatega saab järeldada, et õpetajad kasutavad mingil määral kõiki kolme tagasisidestamise tonaalsust, kuid eelistavad positiivset pöördumist, sest nende jaoks tundub negatiivse muutmine positiivseks rohkem tulemusi toov.

Õpetaja R on välja toonud selle, et tagasiside peamine eesmärk on ennast parandada ja võimalus tehtud veast õppida. Lisaks toob õpetaja välja, et kui tema edastab lapsele negatiivset tagasiside siis on ka tema, kui õpetaja eesmärk, et laps õpiks saadud tagasisidest. Ülejäänud õpetajate puhul on tagasiside eesmärk teada saada, kuidas läks, kas läks hästi või mida peaks vajadusel muutma. Õpetajapoolne motiveeriv tagasiside stimuleerib õpilase

õppimist, hinnangulise pöördumise eesmärgiks on aga hinnata ja uurida ning õppimise tagasiside ülesandeks on soovitada meetodeid, mis parandaksid õppimise tulemust (Lee, 2008). Regulaarne tagasiside on vajalik nii õpetajale, kui ka õpilasele, sest see annab informatsiooni õpilase arengutaseme ja eesmärkideni jõudmise tempo ja tulemuste kohta (Hea kooli käsiraamat, 2016). Õpetajapoolne motiveeriv tagasiside stimuleerib õpilase õppimist, hinnangulise pöördumise eesmärgiks on aga hinnata ja uurida ning õppimise tagasiside ülesandeks on soovitada meetodeid, mis parandaksid õppimise tulemust (Lee, 2008). Regulaarne tagasiside on vajalik nii õpetajale, kui ka õpilasele, sest see annab informatsiooni õpilase arengutaseme ja eesmärkideni jõudmise tempo ja tulemuste kohta (Hea kooli käsiraamat, 2016). Tagasiside peab eesmärgilt veel olema õpetajate sõnul motiveeriv ja positiivne ning edasiviiv. Lee (2008) ja uurimuses osalenud õpetajate jutu põhjal, saab väita seda, et lasteaias toimub peamiselt motiveeriva ja soovitud eesmärgi saavutamisele suunatud õppimise tagasiside andmine. Hinnangulist tagasiside esineb lasteaias pigem vähe.

Õpetaja H mainib, et kui keegi on millegi väga toredaga hakkama saanud, mis väärrib niiöelda kopeerimist, siis seda tuleb tunnustada. Kõik õpetajad toovad välja ka selle, et kolleegide, laste ja lastevanemate tagasiside neile on äärmiselt oluline, sest läbi selle õpivad õpetajad end parandama ja järgmisel korral oskavad tagasiside põhjal olukorda kontrollida. Õpetajad küll rõhutasid, et ootavad enda tegevustele samamoodi tagasisidet nagu nemad lastele ja lastevanematele annavad, kuid leiavad, et tagasiside andmine on piisav. Tagasisidet on käsitletud, kui mõistet, mis on õpetaja, eakaaslase, raamatu, lapsevanema või iseenda reageering tehtule või tehtu mõistmisele (Hattie & Timperley, 2007). Uurides õpetajatelt, kellele nemad enda töö raames tagasisidet annavad siis selgus, et peamine tagasisidestamine on suunatud lastele, lastevanematele ja kolleegidele. Hattie ja Timperley (2007) ja õpetajate arvamuste põhjal saab järeldada, et õpetajad kasutavad rühmas pigem õpetaja, eakaaslase ja lapsevanema reageeringut tehtule. Uurimuses ei tulnud välja, et kasutatud oleks näiteks raamatut.

Ojaperv (2018) on öelnud, et tagasiside suunab õpilase tähelepanu tehtu sooritusele, sisulisele ja vormilisele õigsusele, valikutele, mida tuleb õppimise protsessis teha, eneseregulatsiooni protsessidele ning õpimotivatsioonile ja õppija/õpetaja isikule. Õpetajad leiavad, et tagasisidestamine toimub terve päeva vältel, ilma, et sellele mõelda tuleks. *Õpetaja R* ütleb, et annab lapsele ka igapäeva asjade juures tagasisidet, näiteks riietumine ja igapäevaste probleemide lahendamine- just siis, kui laps lahendab iseseisvalt probleemi, tuleb

sega märgata ja jõustada seda hetke, mil laps on sotsiaalses olukorras olnud edukas.

Märgatakse nii õppimise käigus, näiteks töölehtede täitmine, kui ka vabamängus. Peamiselt nõustuvad õpetajad, et tagasisidestamine toimub igapäeva tegevustes nii, et seda isegi ei märka.

Toetudes kirjandusele leiab, et tagasisidel võib olla erinevaid vorme- suuline, kirjalik, individuaalne ning tagasiside, mis on mõeldud kogu rühmale (Teacher quality..., 2021).

Õpetajate arusaam suulise ja kirjaliku tagasiside osas on samasugune, kõik õpetajad väitsid, et eelistavad lasteaias anda lastela suulist tagasiside ja kirjalikku tagasiside lastele ei anta.

Kuid individuaalse ja kogu rühmale suunatud tagasisides tekkis erimeelsusi. Neli õpetajat kasutavad enda töös nii individuaalset, kui ka kogu rühmale tagasiside andmise võimalust.

Üks õpetajatest aga välistab täielikult kogu rühmale korraga tagasiside andmise, seda siis positiivse ja negatiivse tagasiside puhul. Uurides põhjust, ütles õpetaja, et see tekitab probleeme ja lapsed hakkavad üksteist valedele järeldustele hindama. Seega eelistab tema anda igasuguse tagasiside ainult individuaalselt. (Teacher quality..., 2021) ja õpetajate jutu põhjal väita seda, et tagasisidestamisel on erinevaid viise aga iga õpetaja valib enda jaoks välja just selle, mis tundub õige ja kõige rohkem kõnetab.

Kirjanduses leiame, et tagasisidet edastades, tuleb teave hoolikalt kavandada, seega hoolival moel on võimalik edastada ka kriitilisi märkusi, tähtis on, et nendega kaasneks ka lahendusi pakkuvad soovitused (Henderson *et al.*, 2019). Õpetajad toovad välja, et tagasiside andmisel ei tohi olla võrdlev, karm, ega õpetaja ise endast väljas. Pigem peaks olema õpetaja rahulik nii kehakeelelt, kui ka hääletoonilt, malbe ning mõistev. *Õpetaja M* toob välja, et olukorras, kus õpetaja on endast väljas tuleks minna hetkeks eemale ja võtta endale minut, et rahuneda ja seejärel proovida probleem lahendada. Positiivse tagasiside andmise kohta on õpetajad vabamad ning väidavad, et kasutavad seda tagasisidestamise võimalust rohkem, sest see viib edasi. Nii õpetajate kui ka (Henderson *et al.*, 2019) öeldu põhjal saab järeldada, et tagasiside edastades tuleb see hoolikalt läbi mõelda ja tagasisidele peab järgnema ka lahendusi pakkuv soovitus.

Õpetajad väidavad, et lastevanemate tagasisidestamine toimub nii lapse üleandmisel, kui interneti (*Eliisi* või *Stuudiumi*) teel ning ka harva mobiiltelefonitsi. Kuid ka lastevanematega suheldes tunnevad õpetajad, et mugavam on rääkida rõõme ja muresid suuliselt, olles konkreetne. Põhjenduseks on see, et siis on võimalik vältida üksteise valetsi mõistmist ja vestluse käigus näed ka nii lapsevanema, kui õpetaja emotsiooni. Lapsevanemaga vestluse eesmärk on lapse arengu toetamine ja vajadusel ka lapsevanema toetamine. Kõik viis õpetajat tõdevad, et tagasiside, mida lapsevanem saab on peamiselt

informatsioon, kuidas lapsel päev möödus, mis läks hästi, mis läks halvasti ehk kõik mis puudutab just selle lapsevanema last. *Õpetaja M* ütleb, et lapsevanemad väga ootavad tagasisidet, kuigi nad seda välja ei pruugi näidata. Seega saame ja õpetajate jutu ja (Koolieelse lasteasutuse riikliku..., (2008) erinevuste põhjal järeldada, et õpetaja ja lapsevanema vahel on rohkem tagasisidestamist ja vestlust, kui seda on ainult arenguvestlus. Teoreetilise poole pealt on võimalik leida, et korra aastas on õpetaja kohustatud lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks läbi viima arenguvestlust koos lapsevanemaga (Koolieelse lasteasutuse riikliku..., 2008).

Lee (2018) toob välja, et koolieelses lasteasutuses peaks õpetaja tagasiside õpilastele olema sisult positiivne ning see peaks neid julgustama, motiveerima ja tunnustama. Õpetajad kirjeldavad tagasiside koolieelses lasteasutuses piisavaks, sest võimalusi selle andmiseks on erinevaid. *Õpetaja H* selgitab, et lapsevanemate positiivne tagasiside jõuab otse õpetajani aga negatiivne tagasiside suunatakse pigem juhtkonnale. Kõik õpetajad tõid ka välja selle, et sisult peab koolieelses lasteasutuse olema tagasiside positiivne ja edasiviiv. Toetudes Lee (2018) ja õpetajate näidetele saab öelda, et õpetajad, kes osalesid uurimuses nõustuvad väitega, et tagasiside õpilasele peaks sisult olema positiivne.

Saadud tulemused viitavad sellele, et uurimuses osalenud lasteaiasõpetajate näitel on õpetajad teel positiivsema ja rõõmsama sisekliima suunas, kus osatakse ka negatiivses tagasisides näha midagi positiivset. Õpetajatega vesteldes tuli välja see, et tagasiside teemalisi koolitusi lasteaiasõpetajatele on väga vähe. Enamus oskustest tuleb kogemusega. Tulemuste kohaselt saaksid lasteaiadade juhtkonnad rohkem panustada, et õpetajad saaksid osaleda tagasisidestamise teemalisel koolitustel, et enda teadmisi ja oskusi arendada, sest haritud õpetajad on lasteaias positiivne tulevik.

PIIRANGUD JA PRAKTILINE VÄLJUND

Antud bakalaureusetöö peamiseks kitsaskohaks võib pidada seda, et viidi läbi intervjuud aga samas oleks saanud autor ka vaadelda õpetajaid nende tegevustes, näiteks enne õpetajaga vestlemist. Läbi selle oleks näinud autor vahetu tagasiside andmist ja oleks saanud teha ka oma järeldusi nähtu põhjal. Lisaks keskendus töö autor liigselt lastele ja lastevanemate tagasisidestamine jäi pigem tahaplaanile. Usaldusväärsemate tulemuste saamiseks oleks töö autor saanud kasutada rohkem kaaskodeerija abi.

Töö kirjutamise positiivsed küljed esmalt töö autori jaoks on need, et vesteldes kogunud õpetajatega sai autor suurel määral teadmisi, mis aitavad noorel õpetajal vältida läbipõlemist. Lisaks sai töö autor täiendada enda teadmisi tagasiside teemal, nii õpetajate

kogemuse põhjal, kui ka loetud allikate abil. Leian, et antud tööst saavad nii noored, kui ka kogenud õpetajad abistavat informatsiooni, mida enda töös õpetajana kasutada. Õpetajate kogemuste põhjal liigub tagasisidestamise suund peamiselt positiivses suunas, millest töö lugeja võib ka leida endale uue suuna, kuidas edastada tagasisidet.

Antud bakalaureusetöös uuriti õpetajate seisukohta tagasisidest aga tulevastes uuringutes võiks otsida sellele teemale vastust laste ja lastevanemate käest. Sellise teadmisega saaks õpetajad vajadusel muuta ja parandada enda tagasisidestamist.

TÄNUSÕNAD

Antud bakalaureusetöö valmimisel soovin tänada kõiki uurimuses osalenud õpetajaid, kes olid valmis andma intervjuu. Soovin tänada enda juhendajat, kes oli valmis mind viimasel minutil toetama ja aitama ning kõiki teisi abilisi, kes suunasid ja toetasid mind kogu töö kirjutamise vältel.

AUTORLUSE KINNITUS

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö koostanud iseseisvalt ning toonud välja kõigi teiste autorite ja toetajate panuse. Töö koostamisel on lähtutud Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Aaviku, T. (2020). *Stuudiumisse lisatud sõnalise tagasiside sisu ja tonaalsus ning tagasisidestava õpetaja arusaamad enda lisatud tagasisidest*.
Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, sotsiaalteaduste valdkond.
- Agricola, B. T., Prins, F. J., & Sluijsmans, D. M. (2020). Impact of feedback request forms and verbal feedback on higher education students' feedback perception, self-efficacy, and motivation. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 27(1), 6-25.
- Berry, R. (2008). *Assessment for learning* (Vol. 1). Hong Kong University Press.
- Bodman, S. (2007). *The power of feedback in professional learning* (Doctoral dissertation, Institute of Education, University of London).
- Bruno, I., & Santos, L. (2010). Written comments as a form of feedback. *Studies in Educational Evaluation*, 36(3), 111-120.
- Carless, D., & Boud, D. (2018). The development of student feedback literacy: enabling uptake of feedback. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 43(8), 1315-1325.
- Carless, D., & Winstone, N. (2020). Teacher feedback literacy and its interplay with student feedback literacy. *Teaching in Higher Education*, 1–14.
<https://doi.org/10.1080/13562517.2020.1782372>
- Curry, K. S. (2020). *Growth mindset-supportive teacher feedback in early elementary math classes: A naturalistic, observational study* (Doctoral dissertation).
- Harro-Loit, H., Ingerpuu-Rümmel, E., Lõhmus, E., Kukk, I. (2013). *Õpetajakoolitus. Õpetaja tagasiside ja väärtuskommunikatsioon*. Külastatud aadressil
<https://sisu.ut.ee/vaartuskommunikatsioon/avaleht>
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of educational research*, 77(1), 81-112.

- Hattie, J., & Yates, G. C. (2013). *Visible learning and the science of how we learn*. Routledge.
- Henderson, M., Phillips, M., Ryan, T., Boud, D., Dawson, P., Molloy, E., & Mahoney, P. (2019). Conditions that enable effective feedback. *Higher Education Research & Development*, 38(7), 1401-1416.
- Hunt, P., & Karm, M. (2022). "Tagasiside on nagu taganttuul": õpetajakoolituse üliõpilaste ja õppejõudude arusaamad tagasisidest. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*, 10(1), 143-170.
<https://doi.org/10.12697/eha.2022.10.1.07>
- Kalmus, V., M., Masso, A., & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogija õpibaas*.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008). *Riigi Teataja I 2008*, 23, 152.
Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>
- Kutti, A. (2020). „Mõneti on see nagu kunstniku töö“: tagasisidestamine kõrghariduses – õpetajakoolituse õppejõudude arusaamad ja kogemused. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, sotsiaalteaduste valdkond.
- Lee, L. P. (2018). Kindergarten teachers' understanding of the aims of giving students „feedback“ and its implementation: The study of Hong Kong. *European Journal of Education Studies*.
- Mida on kasulik teada tagasiside kohta (2014). Külastatud aadressil https://courses.cs.ut.ee/MTAT.03.029/2015_fall/uploads/Main/L06_tagasiside_2014.pdf
- Muñoz Arancibia, L., & Santacruz Valenzuela, J. (2016). The preschool classroom as a context for cognitive development: type of teacher feedback and children metacognitive control.
- Möldre, K. (2012). *Tagasiside andmine arvestades töötajate eelistusi ja erinevusi põlvkondade lõikes Valga maavalitsuse näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, majandusteaduskond.

- Ojaperv, E. (2018). *Õpetajate suuline tagasiside õpiraskustega õpilastele eripedagoogide tundide näitel*. Magistritöö. Tartu Ülikool, sotsiaalteaduste valdkond.
- Ojassalu, K. (2013). Õpilast toetav hindamine (kujundav hindamine).
- Sadler, D. R. (1989). Formative assessment and the design of instructional systems. *Instructional science*, 18(2), 119-144.
- Sandstrom, H. (2012). The characteristics and quality of pre-school education in Spain. *International Journal of Early Years Education*, 20(2), 130-158.
- Tartu Ülikooli eetikakeskus ja autorid: Hea kooli käsiraamat. (2016). Kasutatud 21.04.2021. Külastatud aadressil http://tonkeskus.ee/wpcontent/uploads/kasulikku/hea_kooli_kasiraamat.pdf
- Teacher quality and accreditation. Feedback to students. (2021). Külastatud aadressil <https://education.nsw.gov.au/teaching-and-learning/professional-learning/teacher-quality-and-accreditation/strong-start-great-teachers/refining-practice/feedback-to-students#>
- Virkus, S. (2016). Intervjuu, vaatlus ja sisuanalüüs. *Tallinna Ülikool*. [veebileht] https://www.tlu.ee/~sirvir/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/vaatlus_ja_selle_liigid.html.
- Õunapuu, L. (2012). *Mugavusvalim*. Õppematerjal. Kasutatud 21.05.2022, <https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/27764/mugavusvalim.html>

LISAD

Intervjuu küsimustik

Uurimuse eesmärk:

Selle uurimuse eesmärgiks on välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaam tagasisidest ja teada saada kuidas õpetajad lasteaias lastele tagasisidet annavad.

Uurimisküsimused:

- 1. Millised on koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaamad tagasisidest?**
- 2. Kuidas kirjeldavad koolieelse lasteasutuse õpetajad tagasisideprotsessi?**

- 1. Kuidas leidsite tee koolieelse lasteasutuse õpetaja kohale? (soojendus)**

- Kui kaua olete Teie õpetajana ametis olnud?
- Millise hariduse olete omandanud?
- Millised on teie põhilised ülesanded õpetajana?
- Kus olete õppinud/täiendanud enda tagasiside andmist?

- 2. Millised on koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaamad tagasisidest?**

- Mida tähendab tagasiside Teie jaoks?
- Milline on Teie meelest tagasiside eesmärk?
- Milline on Teie jaoks positiivne tagasiside? Tooge näiteid.
- Milline on Teie jaoks negatiivne tagasiside? Tooge näiteid.
- Milline on Teie meelest tagasiside roll koolieelses lasteasutuses?

- 3. Kuidas kirjeldavad koolieelse lasteasutuse õpetajad tagasisideprotsessi?**

- Kellele annate oma töö raames tagasisidet?
- Kuidas annate Teie lastele tagasisidet? Tooge näiteid
- Mille kohta annate lastele tagasisidet?
- Mis vormis annate lastele tagasisidet? (individuaalselt, kogu rühmale jne)
- Kui tihti annate lastele tagasisidet?

Õpetajapoolne tagasiside lastele ja lapsevanematele koolieelses lasteasutuses

- Kuidas edastate positiivset tagasisidet?
- Kuidas edastate negatiivset tagasisidet?
- Kuidas annate tagasiside lastevanematele? Tooge näiteid
- Mille kohta annate Teie lastevanematele tagasisidet?
- Kuidas edastate lastevanematele negatiivset tagasisidet? Kuidas edastate positiivset tagasisidet?
- Mis vormis toimub tagasiside andmine lapsevanematele?

Mida soovite veel lisada?

3. Milline on tagasiside tähendus koolieelse lasteasutuse õpetaja jaoks?

- Milline on tagasiside tähendus Teie jaoks?

4. Missugune on tagasiside koolieelses lasteasutuses?

- Kirjeldage, milline on tagasiside koolieelses lasteasutuses?

Litsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Janelle Taales,

1. annan loa (litsentsi) Tartu Ülikoolile tasuta minu loodud „Õpetajapoolne tagasiside lapsele ja lapsevanemale koolieelses lasteasutuses“, mille juhendajaks on Pihel Hunt, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada ning lisada digitaalarhiivi DSpace.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et litsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Janelle Taales

23.05.2022